

Avsättningsmarknaden för småorglar borde kunna bli ganska betydande. Frånsett de många enskilda hemmen — främst alla de präst- och kantorsgårdar, där redan ett levande intresse för piporgel finnes — skulle lillorgeln ha sin givna plats i församlingshem och församlingshus, i kapell av olika slag och — icke minst — i alla de många skolorna. Förutom sin direkta musikuppfostrande betydelse kunde lillorgeln här få en praktisk betydelse för det kyrkliga livet, som ingalunda bör underskattas. Jag tänker på alla skollärare-kantorer på landet, vilka i en sådan i den uppvärmda skolsalen placerad liten orgel skulle med största glädje hälsa en möjlighet både till förberedelse för kyrkogudstjänsten, som vintertid omöjliggöres i den under veckan vanligtvis oeldade och därför oanvändbara kyrkan, och till sin organistiska fortbildning i allmänhet.

Carl E. Rosenquist.

Ett klockareöde från 1600-talet.

Anders Laurentii Froste i Mönsterås och vår »äldsta» koralbok.

I första delen till den nyligen av Nat. Fransén utgivna Mönsteråshandskriften (nu i Musikhistoriska museet, Stockholm) ¹⁾ till koralboken till Uppsalapsalmboken av 1645 har utgivaren meddelat några notiser om dennas författare, klockaren i Mönsterås Anders (Andreas) Laurentii Froste (Frosterus). Då Fransén emellertid ej alls beaktat det rika material, som finnes i Kalmar domkapitels protokoll ²⁾ och därigenom kommit att ge ofullständiga uppgifter om Froste och en skev framställning av förhållandena på orten, skall i det följande detta material avtryckas och därtill förutskickas några kommentarer. Tyvärr sviker oss även detta material på avgörande punkter, men det låter likväl ett tragiskt levnadsöde framträda, som avviner oss ett personligt intresse, samtidigt som det i tillämpliga delar torde återge ett typiskt klockareöde på 1600-talet. Det utgör på samma gång ett verkligt konkret bidrag till klockareinstitutionens historia i vårt land.

Fransén antar, att Froste tillhörde den kända finska släkten Frosterus, vilket av flera orsaker förefaller osannolikt. Enligt den till synes mycket fullständiga beskrivning på släkten, som ingår i A. Bergholm, Sukukirja (1, 1901), men Fransén inte anfört, finns ingen ättling med namnet Laurentius. Till någon bestämd slutsats

¹⁾ Koralbok till then svenska Ubsala psalmboken 1645. Sveriges äldsta bevarade koralbok. Enligt Mönsteråshandskriften 1646 ... utg. av Nat. Fransén. D. 1—2. Sthlm 1941. Liturgia Suecana. Ser. B. Vol. 3:1—2.

²⁾ För välvilligt lån av protokollen tackar jag förbindligast bibliotekarien vid Kalmar läroverks bibliotek, läroverksadjunkten A. J. Snell.

om Mönsteråsklockarens härstamning torde det emellertid inte vara möjligt att komma, om inte tillfälligtvis nytt material skulle komma i dagen. Möjligen skulle man kunna gissa, att han varit identisk med en Andreas Laurentii Ostrogothus, som inskrevs vid Uppsala universitet 1635 (Uppsala universitets matrikel. Bd 1, s. 69). Skulle denna förmodan vara riktig, förfaller K. G. Odéns gissning (Östgötars minne nr 332), att den nämnde Uppsalastudenten varit identisk med en vid Åbo akademi 1643 inskriven Andreas Laurentii Norcopensis, ty vid denna tid hade Froste flera år varit klockare i Mönsterås. Att Froste varit student förefaller sannolikt, och att han härstammade från Norrköping har han själv angivit på Mönsteråshandskriften.

Att Froste varit en man med ej obetydlig skolbildning och latin-kunskap är, som Fransén framhåller, riktigt, men att han mera varit kaplan än klockare (1, s. 319) motsäges av nedan återgivna källor. Hade han varit kaplan — om nu Fransén menar detta med det något egendomliga uttrycket »mera kaplan» —, måste han ha varit prästvigd, vilket på något sätt måst framgå av bevarade akter. Föga träffande förefaller också Franséns utredning av klockare- och kaplanstjänsterna i äldre tid vara. Kaplanerna underhölls i äldre tid av pastor eller av pastor och församlingen gemensamt eller med klockareskäppan (en skäppa säd av var gård, hel, halv eller fjärdedels). Först 1681 stadgades särskilda kaplanslöner¹⁾. Att en kaplan uppbar klockareskäppan eller disponerade klockaregården, behöver alltså inte betyda, att han verkligen också var klockare. Den här i största korthet skisserade avlöningsproceduren se vi återspeglad i protokollen i det följande, där faktiskt klockareskäppan eller räntan disponeras av klockaren och kaplanen. Riktigt är Franséns påpekande, att djäknar ofta prästvigdes, men något »djäknebol» är åtminstone inte författaren av dessa rader bekant.

Anders Froste måste ha blivit klockare i Mönsterås senast 1638, då han 1652 uppger, att han varit det i fjorton år. Hans personliga förhållanden belysas av följande, delvis av Fransén (1, s. 317—8) återgivna utdrag ur Mönsterås kyrkobok i Vadstena landsarkiv²⁾:

1644 dominica Exaudi (2/6) döptes klockaren Anders Frostes dotter Maria.

1646 begrovs klockaren Anders Frostes svära.

1648 dominica 4 post Trinit (25/6) begrovs dottern Elisabeth.

1651 dominica 2:a Epiphan (19/1) begrovs hustrun Botil.

1652 30/6 gifte sig Anders Larsson Froste med Karin Olofsdotter.

1655 dominica XIV Trinit (16/9) begrovs Anders Frostes barn.

¹⁾ Wallquist, O., Utkast til en hand-bok öfwer ecclesiastique befordrings-mål (1797) s. 230 ff.

²⁾ För upplysningar från Vadstena landsarkiv här och i det följande tackar jag förbindligast landsarkivarien Sten Engström.

1658 dominica palmarum (4/4) begrovs Anders Froste.

När Anders Froste gifte om sig i juni 1652, var han redan avsatt från sin tjänst. Domkapitlets utslag, vilket liksom de flesta åtgärder under biskop Enanders tid vittnar om en påfallande opartiskhet och mänsklighet, hade sålunda ett verkligt skäl att låta honom behålla halva lönen, »för hans stora fattigdoms skull». Ännu den 30 mars 1653 behjärtar domkapitlets Frostes beklagliga tillstånd, och anmodar kyrkoherden Per Munsterus att vara honom behjälplig att utfå resterande lön. Domkapitlet har sålunda till synes gjort allt för att hjälpa klockaren och inte ensidigt tagit parti för kyrkoherden, som för övrigt var både av det stridbara och näriga slaget. Han låg sålunda i strid med sina församlingsbor om prästlönen, med en båtsman Carl Jönsson t. ex. om påskören enligt domkapitelsprotokollet 17 mars 1652, och i ägotvist med baron Conrad Falkenberg enligt protokollet 29 juni 1653. Det är sålunda sannolikt, att den beklagliga trätan, som på ett så drastiskt sätt beskrives i nedanstående protokoll, inte var ens skuld, men att nu slita tvisten är omöjligt.

Däremot är det en fråga, som upptagits av Fransén, som vi med tämligen stor visshet kunna avgöra. Utom Mönsteråskoralboken har Froste även skrivit en koralbok för grannförsamlingen Ålem (Ålem P:1, Vadstena landsarkiv). I motsats till Mönsteråshandskriften, som följer Uppsalapsalmboken 1645, följer denna den rudbeckska enchiridieuppställningen, och som förklaring till detta anför Fransén (1, s. 293), att »med hänsyn till att den gnesiolutheranska adeln till synes i stor utsträckning fasthöll vid (och utvidgade) den rudbeckska enchiridiepsalmbokens uppställning i de (manuale-) psalmböcker de gillade och använde vid mer eller mindre privata gudstjänster i kapell, slottskyrkor och *pastoratskyrkor* (kurs. av Fransén), är det möjligt, att man t. ex. i Ålem använde en koralbok med den gnesiolutheranska, rudbeckska uppställningen, medan man i Mönsterås, där församlingen mera synes hava haft bestämningsrätten vid kyrkan, följde Ubsalapsalmboken, varför dennas ordning naturligtvis också blev bestämmande för koralboken.» Det är ingenting bekant om de båda socknarnas olika karaktär i detta hänseende, och att adelns inflytande skulle ha varit större i Ålem än i Mönsterås, som inom sig liksom Ålem rymde stora gods, är allt annat än sannolikt. Men vi behöva i detta fall inte nöja oss med förmodanden. I domkapitelsprotokollet härnedan av den 18 febr. 1652 talas det om att »särdeles efter herren på Kråkerum haver det begärat» och om »herrens och församlingens begäran» att få komminister. Det vill alltså synas, som om det adliga inflytandet i Mönsterås varit ganska stort, eftersom även domkapitlet räknat därmed.

Förklaringen till den olika uppställningen i de båda koralböckerna förefaller i själva verket vara mycket enkel. Att Ålemshandskriften är tillkommen före Mönsteråshandskriften, förmodar Fran-

sén (1, s. 293). I Ålems sockens räkenskaper 1645/46 talas det om en »kyrkioness Sångbook», som till julen 1645 »inlöstess ifrån Bokabindaren i Calmar för itt nytt båndh vthi huitt pergament in 4to» för 3 daler, och senare nämnes det att »en skiön Sångbook aff Andrea Frostero förf[jattad]» inköptes för 8 daler. Enligt vad landsarkivarien Sten Engström meddelat, passar beskrivningen på bandet in på den i Vadstena förvarade koralboken från Ålem. Då församlingen inom den korta tidsperiod, varom här är fråga, knappast kan antagas ha inköpt tvänne koralböcker, är det väl sannolikt, att det rör sig om samma bok, ehuru bokbindaren fått betalt före den fattige Froste, som även i detta fall tycks ha förföljts av ekonomisk otur. Att Ålemskoralboken följer den rudbeckska enchiridiepsalmbokens uppställning, medan Mönsteråshandskriften följer Uppsalapsalmbokens, skulle kunna tänkas bero på att Uppsalapsalmboken ännu inte utkommit, när Froste skrev Ålemskoralboken. Visserligen har jag mig ingenting bekant om vid vilken tid på året Uppsalapsalmboken utkom, men då privilegiet är under-tecknat den 16 mars 1645, förefaller det rimligt, att den utkommit så sent, att den inte förelegat för klockaren i Mönsterås, när han skrev den koralbok, som av Ålems församling inlöstes från bokbindaren i Kalmar till julen 1645. Det kan nämnas, att Mönsteråskoralboken långt efter Uppsalapsalmbokens tillkomst inköptes av socknen. Först i 1648/49 års räkenskaper uppges det, att 9 daler och 16 öre betalats för »en Sångbook til kyrkian, som klockaren Andhers Froste hafuer skriffuitt och låtit inbinda i Kalmar».

Av det sagda framgår, att *Franséns beteckning »vår äldsta bevarade koralbok» på Mönsteråshandskriften är alldeles missvisande*. Skall någon av de båda handskrifterna av Frostes hand bära denna hederstitel, bör det vara Ålemshandskriften, om den inte tillkommer ännu äldre handskrifter. Enligt vad landsarkivarien Engström meddelat, finns i Vadstena landsarkiv en liten liber cantus från Hässleby, som enligt ägareanteckning är äldre än år 1631 (av något annan karaktär än de Frosteska böckerna).

Att båda böckerna äro av Frostes egen hand, tar Fransén för givet. Det förefaller då onekligen något egendomligt, att han (1, s. 355) talar om »elevavskrifter efter Frosterus' diktamen eller efter hans original» och (1, s. 347) vill tillskriva inadvertenser »avskrivaren, om ej Frosterus själv. Möjligen någon elev till Frosterus i Mönsterås skola».

Efter dessa inledande anmärkningar låta vi akterna om Anders Froste i Kalmar domkapitels protokoll själva tala, varvid endast de protokoll medtagits, som mer eller mindre direkt beröra klockaretjänsten:

Den 18 febr. [1652] framkom pastor i Mönsterås medh sin klockare Anders Froste begärandess att venerandum consistorium wille höra klockarens beswär och beskylningar emoott sigh. — Her till swaradhe consistorium, att pastor

haffuer klagatt. Frågadess therföre hwilken som ähr actor. Finness att bådhä haffua klagatt, therföre måste thee per vices hwar andra swara.

Pastor klagar öffuer någott som förkommit ähr i kyrkian, hwilkett hans inlagor vthwisa. 1) Om een messesärk som klockaren haffuer skoret sänder pastore owitterligitt, hwilkett klockaren säger sigh några resor haffua tilltalatt pastorem om; pastor nekar. Klockaren bewisar sigh haffua anmodatt honom ther om, och thett omsider genom schriffuelse giort; bewisess att samma messesärk icke waar på 20 åhrs tijdh brukatt; haffuer klockaren ther af giordt eett handkläde, som i kyrkian finness. Frågass pastor till, om han legger klockaren tiuffwerij till heller och intett? Ther swarar han nej till, ej heller wilia bönderna honom sådant wijta. Gåass ther före thetta förbij.

Klagass öffuer een kyrkio book, att klockaren haffwer ther 12 ark pappijr vthskoritt, hwilkett pastor säger honom för haffua bekent, såsom och seedt några zedlar schrefna vppå samme pappijr, hwilkett klockaren stadigt nekar. Bönderna berättä pastorem offta haffwa tilltalatt klockaren ther före att han schreeff zedlar ther vppå i kyrkian. Pastor skiuter ifrån sigh, att thetta intett kommer honom till, thett samma säija och bönderna. Therföre giks och thetta förbij.

Tillfrågass Frosten om eett bära kläde som skadatt är, ther till swarar han sigh haffwa 2 resor hafwa tillsport pastorem om han wiste hwem som thett giordt haffwer: nekar aldeless sigh ther om någon kundskaap hafwa, icke heller wilia hwarken pastor eller bönderna honom thetta tillägga. — Thetta alt till vidare ransakningh vpskiutess, till thess almenneligh visitatio bliffuer.

Beskyless klockaren för 7 dr k. m., som bort kommo i sakerstin liggiandess vthi kalken i skåpet. Ther till swarar klockaren att een kona hade giffuitt pastori samma 7 dr, på thett henne måtte effterlåtass bliffua ther vthi församblingen (hwilka 7 dr pastor lade ifrån sigh vthi kyrkian, vnder thett skeen, han wille giffua them till kyrkian, ty han bleeff aff androm ageratt för samma penningar, doch woro the ej förda till bookss). När hon intett fik bliffua ther effter pastoris löffte, fordrade hon samma penningar igen och gaaff them klockaren för eett breeff som han schreeff åth henne. Togh alt så klockaren samma penningar effter hennes tillsäijlsse, hwar vppå klockaren haffuer skrifteligitt bewijss ifrån Larss Håkensson på Mönster åss: fanss alt så här vthinnan ingen tjwff.

Frågass hwad första orsaken ähr till begges therass trätta? Swarass att thee penningar som vthur kyrkian bortstolos. Än frågass om klockaren ähr medh pastoris och församblingeness samtycke tijtt kommen, hwartill sampteligen swarass ja, såsom och frågass huru lenge han haffuer ther klockare warit? Nemlingen i 14 ähr, och trättan haffuer waritt i 1 1/2 ähr.

Effter kyrkioness penningar ähro borto, hwilka ej böra hwarken brinna eller siunka, therföre säger rever[endus] d[omi]n[us] superinten[dens] sigh wilia giöra een fulmechtigh till tingett, att then skall betala kyrkian, som penningarna vnder hender hafft haffuer. Fråsten bliffwer tillfrågatt, hwadh han haffuer till att beswära sigh öffuer emoot pastorem: respondent: Thett han haffuer affsatt migh ifrån min dienst, och iagh alt så måste lijda stoor fattigdom. Wisess ther medh vth.

Tillfrågar rever. superintendens thee andra capitulares per vota, om pastor haffuer giordt rätt, att han satte honom ifrån sin dienst 1) M. Ungium, hwilken

swarar att han syness haffua hafft skäll ther till, att removera honom för större trygheett skull, på thett eij mehr förkomma måtte. 2) Thett samma bejakar och clariss. rector. 3) Reverend. Starbekius säger thett icke wara illa giordt, att hans embete suspenderades een tijdh tillgiörandess, till thess han hadhe giordt sigh frij. Rever. præsul säger att man kunde wäll tilleggia honom för thee stora indicier som ther woro, aldenstund inga låsar woro brotna. Salverar man ther före både pastorem och församlingen, att thee honom removerat haffua ifrån sitt embete. För sådana suspicioner skull slutess att han ther intett kan bliffwa klockare lenger, såsom och för then stora oenigheett som emellan them waritt haffuer och helst emädan man icke kan försäkra sigh om någon godh enigheet emellan them här effter som sigh elliest borde.

Frågass huru medh hans löön skall bliffua, aldenstund han är frij giordt för lagh och rätta? R(espondetur) [svaras]: att han må behålla halffua lönen för hans stora fattigdom skull, och removeras ther ifrån, ty han må icke onäpst bliffua för thee otidiga breeff som han schriffuitt haffuer till pastorem, på thett någon wördningh hålllass skall emoott predicoembetet aff een klockare.

Nu kallas Fråsten in igen och tillfrågass om thee haffua gjordt honom orett i thett thee removerade honom ifrån sin dienst? Han swarar ja. Tå öffuertygess honom wara förr tillsagdan vthi capitulo, att han skulle affstå medh sin dienst intill thess thee woro förlikta, och eij heller så lenge gå fram i bookstolen doch haffuer han emoott förbodh stått fram i coren mitt emoott bookstolen wijd altarett, hwilkett superintend. honom förboditt hadhe och befalt att han stå skulle baak i kyrkian. Måste altså Frosten intett klaga sigh någon orett wara tillfogatt.

Frosten befallens att bewisa sitt breeff, som han så snöpligen schriffuitt haffwer till pastorem, vthi hwilkett han haffuer skält pastorem många resor för een lögnare och illa talatt och schriffuitt om hans hustru. Frågass wijdare antingen han will bestå samma breeff eller icke? Till hwilkett alt han tijger. Frågass ytterligare antingen han will taga breffuett tillbakass igen och säija sigh obetenkt vthi iffrigheett thett schriffuitt haffua, och bidia pastorem om förlåtelse här vthinnan eller och bewijsatt? Han swarar sigh gerna wilia bidiass före, och bekenna sigh haffua vthi iffrigheett skriffuitt thett han intett kan honom bewisa.

Tagess i betenckiande på hwadh sätt han skall plichta aldenstund han så illa talatt och schriffuitt haffuer? R(espondetur): Skäligitt syness att han således plichtar, att thett drogess honom någott vthaff lönen ifrån, doch seer man på hans fattigdom att han sin halfpart i lönen behåller och plichtar publice vthi ecclesia medh affbidiande hoos församlingen (såsom han hoos pastorem och hans hustru affbeder) på thett ministerium må bliffua vthi större respect.

Fråsten frågass till om han beskyller pastorem vthi sitt embete i någon måtta åller i sitt leffuerne? Han säger nej. Han frågass ytterligare til hwad han haffuer emoot pastorem? Han säger intett. Eij haffuer pastor annat emoott honom än thetta breffuett. Frågass ther före bådha till, om thee ähro benägna till förlikningh. Pastor säger sig gerna wilia förlikass medh honom, allenast han will bidia hustrun och sigh om förlåtelse och han kunde bliffua honom quitter. Thett han och så giorde och loffuadhe sigh wilia giöra thett samma hoos henne. Taga alt så hwar andra i hand, ther thee då förmanass att alla saker på bådha sidor skola wara döda, och aldrigh mehra komma them i hogh.

Ther thee wördige herrar vthi capitelett wille, kunde thee wäll hafwa skäll att twinga pastorem till behålla klockaren lenger, doch wilia thee see till att han skall blifua honom quitter.

Bönderna tillfrågass om dee haffwa något att klaga öffwer sin pastorem, att thett går annorledess till nu i församblingen än i hans S. faders tijdh. Thee säija intett, vthan allenast att thett bliffwer seentienst wijdh kyrkian.

Inkallass pastor allena och förhåless att han icke haffwer waritt så driffwande vthi sitt kall och embete som honom borde, och icke hållitt sochnastemma i så många åhr. Förmanass therföre till större flijtt vthi embetett, såsom och giöra tienst wijdh kyrkian i rettan tijdh. Tillsäijess pastor allffwarligen att han enteligen skall haffwa een comministrum, serdeles effter herren på Kråkerum haffwer thett begäratt, hwilken han skall bekomma nästkommande Philippi Jacobi tijdh. Pastor swarar sigh icke kunna löna een sacellanum effter han många barn haffuer att kosta vppå, vthan thett wore een som will låta sigh nöija medh klockara skeppan. Ther till swarar Episcopus att klockar skeppan kommer pastori intett till, ej heller will han settia någon comministrum hos enom in, medh mindre pastor skall lönan, ty skall han tiena pastori, så är skälighitt att han löner honom. Än står pastor ther vppå att han må bliffwa allena, så lengē han haar helsan. Ther till swarass communitier aff allom, att han enteligen skall haffwa comministrum, effter herrens och församblingeness begäran, och der han skall wara hanss comminister, så måste han lönan, helst för thenna orsaken skull måste han haffwa comministrum effter han sielf swagh ähr vthi sina predikningar och kan haffua thesto större tijdh till att studera, ty dee kunna per vices giöra tienst. Bönderna till hålllass att thee ingalunda skola inlåta sigh medh någon klockare för Philippi Jacobi tijdh, ty tå skola thee fåå een cappelan.

[30 mars 1653]. Her Hemming¹⁾ i Böda hafuer både mundteligen och genom sina skrifuelser flitigt anhullet hooss h. ehrew^{heet} ded han motte blifua försatter ifrå den pastoraten, som honom intet kan oppehålla, til något annat; fram för allt önskade och åstundade han hålst blifua hulpen til Mönsteråås capellansslägenheet, der mantalet är 143, af huilka kunde klockareskæppan blifua honom mestedeels tildeelt, är och en lyckia som af ålder hafuer legat til klockaren för 16 marker törra gedder, henne tror han kunna och på sin part bekomma, så wäl som klockarens altareleija²⁾, som der äre lika gode med pastoris, med flera conditioner han tilbiuder. Här på är slutit: commendationss bref med capitels signäte in vnder skal öpet gifuass h. Hemming att han ded sielf frambär til her Per i Mönsteråås, försökiandess huru hanss opsåt kan der antagass, der effter skal wäl resoluerrass på hanss flere begäran.

Brefuet war så fattatt till her Hemming: Hum. D. Hemming:

På ded edert en och flere gånger anmodande om försättning til annor lägenheet

¹⁾ Hemmingus Nicolai Choræus, kyrkoherde i Böda sedan 1644. Den 28 april 1652 klagade han i domkapitlet över »sin stora fattigdom och att han har ingen respekt av sina åhörare», den han hade förverkat genom sin mindre fördelaktiga, flera gånger offentligen bestraffade vandel. Han dog 1653 och kom således aldrig att tillträda kaplanstjänsten i Mönsterås.

²⁾ Altareläge, skatt in natura, som ursprungligen lades på altaret.

ifrå Böda församlingen, hafwom wij åskodat eder begäran om cappelansslägenheeten i Mönsteråås, gärna hielpandess der till, att i motten blifua af D. Pastore antagen. Kunnen i fördenskul sielf reesa til her Pär och offerera honom denne wår öpne commendation och förnimma huad han der om tänker eller om han ded heelt vthslår. De wilkor som i andragen kunnen i hålla fördrag med til thess ded första är aftalt; sedan wiliom wij wål billigt och skäligen der emellom laga, så at i på alla sidor blifua nögde och hulpne. V. 30 Martij 1653.

Commendationen til her Per i Mönsteråås är denne, förmanandess att han betänker huru nödigt alla hålla ded han söker sig en commistrum etc.

W^{ge} och wel^{de} her Per Johannis:

Eder kan wål wara i minnet huruledess wij af omsörg om gudztienstens ordenteliga förrättande tilförne hafuom rådgifuit att I icke längre blifuen vthan någon medarbetare, för de högnödige orsaker som af oss äro skärskodade och i sielfue kunnen dagligen förfara. Så är och nu wårt enhelliga slut, ded iu någon motte der hän förordnass wid denna tiden. Och emädansom D. Hemmingius i Böda andrager icke obetänkte skääl, huar före han åstundar oplåta enom androm sit rum, så frampt honom tilstaddess blifua förordnad capellan til Mönsteråås, ded han fram för alt både mundteligen och skriffteligen anhåller, vthan tuiuel vthaf synnerlig tilförsicht til Dn. Pastorem, att i ju så gerna förvnnen eder goda wån ded åtnögda näringzmedlet, som någon annan; helst medan der är klockarelägenheten så god, at der med kan både comminister och klockare respectiue försörjass. Är och så i wåre händer stält om b^{te} klockararentor disponera, så at den heller må falla på en studerande person än som någon olärd, medan som skickeligheten bör hooss allom mäst anseess. Commenderom wij fördenskull T[uae] H[umanita]ti b^{te} her Hemming på ded wenligaste, at han motte vthi detta sit förmeente opsåt, så wel som tillijt til T. H^{ti} wänskap winna fortgång, och komma til den stadigheet han sielf der hälst sig tilönsker, helst medan han sig förplichter til all den hörsamliga dienst som enom comministro tilstår. Wille altså T. H^{tas} wål antaga honom och i besta motton hoos församlingen instella, skulle ded wara oss behageligt och täckeligast blifua optagit. Vale. 30 Martij.

[s. d.] Inlade der effter Andreas Froste sina klagepunkter öfuer sitt älendige wilkor i sin ålderdom, bediandess ödmuikeligen han motte förhielpass til sin förra klockare dienst wid Mönsteråås, och at her Per, pastor der sammastedess, blefue befalter hielpa honom vth sin resterande ränta och lön, så och betala honom för niye århss arbete som han för pastore hade med lengderss och rekeningarss skrifuande. Honom är effter Consistorii beslut så igenom bref suarat:

Edert klageliga tilstånd hafuom wij låtit oss gå til sinness och befallom kyrkioherden h. Per i Mönsteråås han skal wara eder befoderlig at vthfodra resterande klockareskiäppan eller wedergälla eder den resten med [1]652^{dre} århss klockararentan, medan wij hafuom i edert stelle ännu ingen förordnat. Sedan skal b^{te} her Per förlikass med eder om billig lön för kyrkiorekningen, eller om han ded ey will, skolom wij gifua wår sentenss der på, så snart wij der om anmodass. Eliest om den förra lägenhetenss restitution kunnom wij nu intet sluta, förr än wij finnom huad vthslag skeer med dijt ärnade comministro, doch skolen i intet komma i glömskan. V. 30 Martij 653.

Wppå samma Frostenss wägnar affskedadess strax til pastorem i Mönsteråås denne befallningh: Venerande D. Pastor:

Andreas Frosterus hafuer oss gifuit tilkänna sin olägenheet vthi huilken han wäl behöfuer hielp och vndsättning. Therföre medan som ännu monge hålla klockare skeppan inne med sig, skolen i wara honom willig och befordderlig den at vthfodra hoos återstående edra soknemän. Och huar nu detta gingo långsampt skal ded tagass at löna honom af 652^{dre} åhrss klockareskäppan för ded han förr haar tient och intet bekommit. Om i hafuen tagit eder någon klockare sielf, så är ded vthan vårt råd och weetskap, derföre han icke heller tilwälla sigh för Andrea Froste den lönen af klockare rentan i ded honom ännu resterar. Sedan hafuer han och så hullit i niyo åhrss tidh kyrkiorekningen klar vthan någon lön och vthan pliktigheet, huilket arbete likwäl pastori wedkommer. Ty är vårt råd i förlijken eder med honom, han kan wara snart förnögd. Men om i icke kommen om eens der öfuer, skolom wij gifua vår dom der vthinnan, saken till godt skillfångh¹⁾. Vale. 30 Martij 1653.

[25 maj 1653]. Vthaf orsaak at S. her Hemming i Böda hade til capitlet gifuit relation huad vthgång skedde med förskriften sin til pastorem i Mönsteråass, huru her Per satte honom punkter före dem han eij wille vndergåå, vthan wara nögd med sina smoler i Böda. Blefuo be^{te} puncter opläsne, dem her Per sielf först i maijo inlade, så lydandess: 1) Att comminister skal försörija sig och klockare af bara klockarentan, 2) at han för serdeless lön hullo barneschola wid Mönsteråass, 3) att han lærer barnen och vngdomen för predikan om tidegårdzdagerna, 4) att han håller all enigheet med pastore och församlingen. Men i förtalet sätter han at huarken behöfuer han någonss hielp til embetess förrättandet eller will församlingen någon antaga, så lenge ingen brist i embetet och lefuernet finness. Öfuersände och copia af R^{di} Dni præpositi bref i Högby, huilket tillåter her Per klockareskiäppan på Ehrew^{ge} h. beskopenss behag, til dess en comminister kummo och nöttiade den samma. Therföre sändess till b^{de} w^{ge} præpositum ett sådant bref [uteslutes här].

[29 juni 1653]. Pastor i Mönsteråass her Per lät för en tid capitulo weta at huarken behöfde han comministro eller wille sochnen hafua någon. Therföre tilfrågadess w^{ge} præpositus i Högby här om, huilken sade sig i protestinget hafua erfarit huru alla besuärade sig att kyrkiotiensten skedde altid otidigt och åstunder hela församlingen en capellan, om han eliest fingo klockareskäppan. Dessförvthan faller maatskot²⁾ och ringpenningar. Alltså bewilliade och så her Per sig skola antaga comministrum och wil af sitt hielpa der vnder med tre tr spannemåål. Blef och ded honom efterlätit i förstone, men tycker sielfua capellanen ded wara för ringa, så moste han löna som andra, emädan han tager samma rätt öfuer honom som andre pastores. Kan fuller och få den samme anrätta pædagogiam på Åassen, om honom therföre serdeless lön tillsäijess.

Bror Olsson.

1) Till sakens biläggande.

2) Skatt in natura till prästen.